

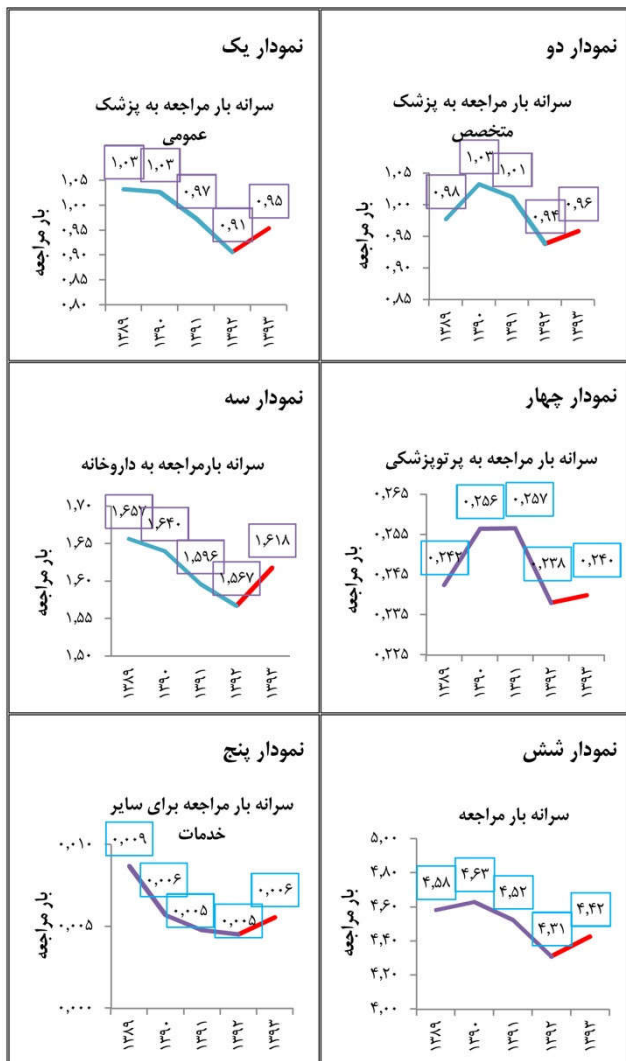

گزاره برگ^۱ بررسی بهره‌مندی^۲ از خدمات، قبل و بعد از اجرای طرح تحول نظام سلامت

(۳۷،۴۰۳،۲۵۰ نفر در سال ۱۳۹۳) می‌تواند نماینده خوبی از کل جمعیت ایران باشد. بنابراین تغییرات سرانه^۳ بارمراجعه^۴ این صندوق در خدمات بستری و سرپایی، شاخصی تعمیم‌پذیر از تغییرات میزان بهره‌مندی از خدمات (قبل و بعد از تحول) در سطح کشور است. در نمودارهای ۱ تا ۶ سرانه^۳ بارمراجعه^۴ به پزشک عمومی، متخصص، داروخانه، خدمات پرتویزشکی و سرانه^۳ بارمراجعه^۴ کلی در طی سال‌های ۱۳۸۹ تا ۱۳۹۳، براساس گزارش سازمان یادشده ارائه شده است.

بهره‌مندی آحاد جامعه از خدمات سلامت، بسترساز دستیابی به عدالت در طرح تحول نظام سلامت است. آیا اجرای طرح تحول سلامت منجر به افزایش بهره‌مندی مردم شده است یا خیر؟

دریافت و استفاده از خدمات سلامت را بهره‌مندی از خدمات سلامت می‌نامند. بهره‌مندی بیشتر و عادلانه‌تر گروه‌های مختلف اجتماعی و اقتصادی از خدمات بهداشتی‌درمانی منجر به ارتقای همه‌جانبه سلامت جامعه می‌شود. از این‌رو بهره‌مندی از مراقبت‌های بهداشتی‌درمانی به‌عنوان معیاری از توسعه‌یافتگی جوامع مطرح شده است. سرانه^۳ «بارمراجعه»، یکی از شاخص‌های مهم در بررسی بهره‌مندی از خدمات بهداشتی‌درمانی است؛ به همین سبب در پاسخ به این سؤال که میزان بهره‌مندی افراد جامعه پس از اجرای طرح تحول، با چه تغییراتی مواجه شده، از شاخص نام‌برده استفاده شده است.

سرانه^۳ بارمراجعه

بارمراجعه^۴ کلی، به مجموع تعداد دفعات مراجعه افراد برای دریافت یک یا چند نوع خدمت در طول یک دوره معین اطلاق می‌شود. به دلیل متأثر بودن این شاخص از تغییرات جمعیتی در بررسی تغییرات بارمراجعه طی یک دوره معین، اغلب از شاخص سرانه^۳ بارمراجعه استفاده می‌شود. شاخص سرانه^۳ بارمراجعه عبارت است از حاصل تقسیم بارمراجعه^۴ کلی در یک دوره معین، عموماً یک‌ساله، بر تعداد جمعیت افراد در آن دوره.

صندوق بیمه سلامت، صندوقی چندبندی، متشکل از کارکنان دولت، خویش‌فرمایان، روستائیان و سایر اقشار است که با تحت‌پوشش‌قراردادن نزدیک به ۴۰ درصد جمعیت کشور

نمودارهای شماره ۱ تا ۶: سرانه^۳ بارمراجعه خدمات سلامت در طی دوره ۱۳۸۹ تا ۱۳۹۳ (براساس گزارش سازمان بیمه سلامت)

متخصص، داروخانه و در نتیجه سرانه مراجعه کلی به ترتیب ۵/۳، ۲/۱، ۳/۲ و ۲/۷ درصد افزایش یافته است؛ بنابراین افزایش دسترسی ناشی از مداخلات طرح تحول (کاهش فرانشیز، کیفیت هتلینگ، افزایش پوشش بیمه‌ای، حمایت از ماندگاری پزشکان در مناطق محروم و غیره) میزان بهره‌مندی از خدمات سلامت را افزایش داده است؛ اما این افزایش در پاسخ به نیازهای برآورده نشده ناشی از شرایط نامطلوب اقتصادی کشور در سال‌های قبل از تحول بوده است.

نتیجه‌گیری

براساس مطالعات موجود، میزان دقیق بهره‌مندی اقشار مختلف جامعه از خدمات سلامت، تحت‌تأثیر مجموعه‌ای از عوامل جمعیت‌شناختی، اقتصادی و اجتماعی قرار دارد که کنترل آنها بسیار مشکل است، با وجود این، اجرای طرح تحول نظام سلامت توانسته است به میزان قابل‌قبولی، بهره‌مندی مردم از این خدمات را بهبود بخشد.

سرانه مراجعه، قبل از طرح تحول سلامت

بررسی سرانه بارمراجعه به پزشک عمومی، متخصص و فوق‌تخصص، داروخانه، پرتویزشکی در طی دوره ۱۳۸۹ تا ۱۳۹۳ نشان می‌دهد که میزان بهره‌مندی از این خدمات در سال‌های قبل از طرح تحول (به‌ویژه در سال‌های ۱۳۹۱ و ۱۳۹۲) کاهش پیدا کرده است. به‌عنوان مثال، سرانه بارمراجعه به پزشک عمومی طی سال‌های ۱۳۹۱ و ۱۳۹۲ به ترتیب ۵/۲ و ۶/۹ درصد و سرانه بارمراجعه به پزشک متخصص در همین سال‌ها به ترتیب ۲ و ۷/۳ درصد کاهش یافته است. همچنین سرانه بارمراجعه کلی نیز در این سال‌ها (۱۳۹۱ و ۱۳۹۲) کاهش یافته است. مطالعات نشان می‌دهند که عواملی همچون افزایش نرخ ارز و نرخ تورم، کاهش سهم بخش سلامت از تولید ناخالص ملی (از ۷/۴ در سال ۱۳۸۹ به ۶/۶ در سال ۱۳۹۲) و در نهایت کاهش سهم هزینه‌های بهداشتی در سبد سلامت (جایگزین کردن سایر کالاها به جای خدمات سلامت) منجر به کاهش مشخص بهره‌مندی از خدمات سلامت شده است.

سرانه مراجعه، بعد از طرح تحول سلامت

موضوعی که به دفعات توسط منتقدین طرح تحول سلامت در خصوص بهره‌مندی از خدمات سلامت بعد از اجرای طرح تحول مطرح می‌شود، افزایش بارمراجعه، به دلیل افزایش سطح دسترسی است. آنچه که در این مقوله می‌توان گفت، این است که از اولین سال طرح تحول سلامت، بهره‌مندی از خدمات سلامت، به سطح قبل از سال‌های ۱۳۹۱ و ۱۳۹۲ رسیده است. نمودارهای مذکور گویای این موضوع است که افزایش دسترسی به تنهایی، علت افزایش بهره‌مندی نبوده است. به طوری که در پی اجرای طرح تحول، سرانه بارمراجعه به پزشکان عمومی،